

УДК 346.3(477)
DOI

ЕЛЕКТРОННІ ДОГОВОРИ ЯК ПРАВОВА ОСНОВА ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ (ТОРГІВЛІ) В УКРАЇНІ

Мілаш В.С.

ELECTRONIC CONTRACTS AS A LEGAL BASIS FOR E-COMMERCE (TRADE) IN UKRAINE

Milash Vs

В статті здійснено огляд сучасного стану та перспектив розвитку правового регулювання договірних відносин в сфері електронної комерції, висвітлено та проаналізовано низку проблемних питань пов'язаних з формою та порядком укладення електронних договорів. За умов відсутності законодавчого регламентації особливостей процедурно-технічних аспектів договірної співпраці суб'єктів господарювання в електронному форматі, визначено потребу укладення генеральної угоди про загальні засади їх електронно-договірної взаємодії та режим доступу до електронних документів або включення до електронного договору застереження про технічні аспекти договірної транзакції. Особливу увагу приділено електронним договорам в сфері зовнішньоекономічної діяльності, а також проблематиці смарт-контрактів. Актуалізовано необхідність модернізації та структурної кореляції актів господарського законодавства, спрямованих на регулювання договірних відносин в мережі Інтернет.

Ключові слова: електронна комерція, мережа Інтернет, електронна форма, електронні повідомлення, електронний договір, мережевий договір, смарт-контракт.

Постановка проблеми. Ключовим напрямком розвитку бізнес-середовища у європейських стратегіях майбутнього є цифрова економіка, у структурі якої важливе місце посідає електронна комерція. Бурхливий розвиток електронної комерції призводить до появи нових форматів взаємодії учасників цифрового економічного середовища, насамперед нових моделей договірної співпраці у сфері електронної комерції, що вимагає адекватного умовам сьогодення підґрунтя господарсько-правового регулювання договірних відносин у цій царині, та актуалізує широкий спектр питань договірної проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання правового регулювання електронного бізнесу, у тому числі пов'язані з укладенням договорів в мережі Інтернет, досліджувалися у працях О. М. Вінник, М. М. Дутова, С. В. Злобіна, Я. А. Карева, Н. Б. Коваль, Н. В. Корягіна, А. Н. Кучер, А. М. Новицького, В. Л. Плескач, Л. Д. Тимченко, А. В. Чучковської, В. С. Цимбалюк та інших. Однак багато аспектів договірної проблематики у сфері електронної комерції залишилися поза межаю уваги сучасних дослідників.

Метою статті є подальший розвиток положень про електронні договори в сфері електронної комерції та формулювання про-

позицій щодо модернізації законодавства України з вищезначених питань.

Виклад основного матеріалу. В межах різних сегментів сфери електронної комерції, її учасники взаємодіють здебільшого на договірних засадах: електронні договори щодо здійснення оптових поставок товарів та надання професійних (виробничих) послуг (business-to-business); договори в межах публічно-приватного партнерства, а також договори про публічні закупівлі через мережу Internet (business-to-administration); договори роздрібної купівлі-продажу за допомогою електронних магазинів (business-to-consumer, **B2C**) тощо.

На доктринальному рівні є пропозиція щодо об'єднання всіх видів договорів, укладених за допомогою мережі Інтернет в окреме договірне угруповання під назвою «мережевий договір». Проте, на погляд більшості дослідників цієї проблематики, для позначення договорів, що виникають та виконуються в процесі електронного (віртуального) співробітництва сторін, більш точним є поняття «електронний договір», що співвідноситься із поняттям «мережевий договір» як ціле та частка (мережевий договір є тільки одним із видів електронних договорів). Зокрема, до мережевих належать договори із операторами (провайдерами) та інтернет-компаніями про надання послуг доступу до мережі Інтернет, **про надання телекомунікаційних послуг електрозв'язку, у тому числі захищеного доступу до мережі Інтернет** та інших послуг проміжного характеру в інформаційній сфері, що дозволяє забезпечити передачу та зберігання інформації з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем.

Законодавче закріплення отримав термін «електронний договір», при розкритті змісту якого основний наголос припадає на електронну форму домовленості сторін, яка розкривається через іншу категорію - «електрон-

на форма представлення (подання) інформації». Таке представлення визначено ст. 3 ЗУ «Про електронну комерцію» як спосіб документування інформації, що означає її створення, запис, передачу або збереження в цифровій чи іншій нематеріальній формі за допомогою електронних, магнітних, електромагнітних, оптичних або інших засобів, здатних до відтворення, передачі чи зберігання цієї інформації [1, Ст. 410]. Варто зазначити, що у положення ЦК України електронна форма правочину розглядається як різновид письмової. Так, згідно із ч. 1 ст. 205 ЦК України правочин може здійснюватися усно або в *письмовій (електронній)* формі. Відповідно до абз. 2 ч. 2. ст. 639 ЦК України, якщо сторони домовилися укласти договір за допомогою інформаційно-телекомунікаційних систем, він вважається укладеним у письмовій формі [2, Ст. 356]. Така позиція законодавця породжує цілу низку питань, зокрема з огляду на самі законодавчі вимоги щодо дотримання письмової форми правочину. Крім того, згідно з ч. 12 ст. 11 ЗУ «Про електронну комерцію» тільки електронний договір, укладений шляхом обміну електронними повідомленнями та підписаний у порядку, визначеному ст. 12 цього Закону, *прирівнюється за правовими наслідками до договору, укладеного у письмовій формі* [1, Ст. 410], а не є письмовою формою договору, як це впливає з положень ЦК України. У цьому контексті варто згадати, що порядком укладання електронних договорів є передбачена законом та/ або домовленістю потенційних (майбутніх) сторін договору певна послідовність дій щодо досягнення згоди за усіма істотними умовами договору та вимоги відносно форми їх здійснення, а також етапів (процедур), проходження яких є обов'язковою для певних видів договорів передумовою набуття ними чинності (юридичної сили).

Згідно до ст. 12 ЗУ «Про електронну комерцію», якщо відповідно до акта цивільного законодавства або за домовленістю сторін електронний правочин має бути підписаний сторонами, моментом його підписання є використання: 1) електронного підпису або електронного цифрового підпису відповідно до ЗУ «Про електронний цифровий підпис», за умови використання засобу електронного цифрового підпису усіма сторонами електронного правочину (*проте цей законодавчий акт вже втратив чинність у зв'язку з прийняттям ЗУ «Про електронні довірчі послуги», що припинив дію електронних цифрових підписів та замінив їх на удосконалені та кваліфіковані електронні підписи, та відповідно регулює відносини, пов'язані з тільки з їх використанням*); 2) електронного підпису одноразовим ідентифікатором, визначеним ЗУ «Про електронну комерцію»; 3) аналога власноручного підпису (факсимільного відтворення підпису за допомогою засобів механічного або іншого копіювання, іншого аналога власноручного підпису) *за письмовою згодою сторін, у якій мають міститися зразки відповідних аналогів власноручних підписів* [1, Ст. 410].

На відміну від ЗУ «Про електронну комерцію», який не встановлює інших альтернатив, крім письмової згоди сторін про використання аналогів власноручних підписів зі зразками останніх (використання тільки удосконалених та кваліфікованих підписів відповідно до чинного законодавства не потребує письмової згоди сторін), положення ч. 3 ст. 207 ЦК України виходять з допустимості врегулювання порядку використання сторонами цих аналогів іншим чином, *без конкретизації можливих варіантів врегулювання такого порядку як альтернативи письмової згоди сторін*.

Крім того, електронні повідомлення (у тому числі договірні формуляри та проформи), якими обмінюються сторони при укла-

денні договору за допомогою інформаційно-телекомунікаційних систем, не завжди посвідчуються відповідними електронними аналогами їх власноручних підписів, *що свідчить про недотримання вимог до письмової форми правочину, а не вимог до електронної форми представлення інформації*. До того ж акцепт електронної оферти може здійснюватися також шляхом заповнення формуляра заяви (форми) про прийняття пропозиції в електронній формі або вчиненням дій, що вважаються прийняттям пропозиції укласти електронний договір, якщо зміст таких дій чітко роз'яснено в інформаційній системі, в якій розміщено таку пропозицію, і ці роз'яснення логічно пов'язані з нею. При цьому, крім істотних умов для відповідного виду договору, згідно до ст. 11 ЗУ «Про електронну комерцію», сам електронний договір може містити інформацію про порядок його укладення. Це означає, що *якщо на рівні законодавчого регулювання не висунуто спеціальної вимоги щодо порядку укладення конкретного виду господарського договору, такий порядок може визначатися на рівні договірного регулювання*.

Відповідно до ч. 2 ст. 11 ЗУ «Про електронну комерцію» *електронний договір, крім визначених ЦК України істотних умов для відповідного виду договору, може (а не повинен – В.М.) містити інформацію про: технологію (порядок) укладення договору; порядок створення та накладання електронних підписів сторонами договору; можливість і порядок внесення змін до умов договору; спосіб і порядок прийняття пропозиції укласти електронний договір (акцепт); порядок обміну електронними повідомленнями та інформацією між сторонами під час виконання ними своїх зобов'язань; технічні засоби ідентифікації сторони; порядок внесення змін до помилково відправленого прийняття пропозиції укласти електронний договір (акцепту); посилання на умови, що включають-*

ся до договору, шляхом перенаправлення (відсилання) до іншого електронного документа й порядок доступу до такого документа; спосіб зберігання та подання електронних документів, повідомлень, іншої інформації в електронній формі та умови доступу до них; умови виготовлення та отримання паперових копій електронних документів; можливість вибору мови, що використовується під час укладання та виконання договору; інші відомості [1, Ст. 410].

Враховуючи диспозитивність вищезначених положень чинного законодавства, на нашу думку, систематична ділова співпраця суб'єктів господарювання в електронному форматі *об'єктивно потребує укладання між ними генеральної угоди про загальні засади електронної договірної та режим доступу до електронних документів*. Означена угода буде спрямована на узгодження процедурних аспектів тривалої договірної взаємодії через мережу Інтернет, у тому числі регламентацію технічних питань порядку укладання електронного договору, а також встановлення домовленості між сторонами про використання електронних аналогів їх власноручних підписів, у тому числі мультипідписів та режиму доступу до всіх електронних документів, якими сторони обмінюються в межах договірної процедури. Це цілком корелюється з положеннями ст. 15 ЗУ «Про електронні документи та електронний документообіг» про самостійне визначення режиму доступу до електронних документів, що містять конфіденційну інформацію, та встановлення для них систем (способів) захисту суб'єктами електронного документообігу, які здійснюють його на договірних засадах [3, Ст. 275].

До речі, відповідно до вимог сучасної міжнародної комерційної практики, якщо договір передбачається укласти з використанням інформаційних технологій, тобто без особистої взаємодії, *обов'язковою вимогою є попереднє надання* (до здійснення оферти

та/або її акцепту) *інформації про*: а) послідовність технічних дій, що мають бути здійснені для укладання договору; б) оформлення майбутнього договору (чи буде договір оформлений у документальній формі та чи буде доступ до документа); в) технічні можливості виявлення й виправлення помилок введення даних до здійснення іншою стороною оферти чи її акцепту; г) усі умови договору, що укладається. Ненадання вищевказаної інформації ініціатором електронної договірної взаємодії наділяє його контрагента правом відмовити від договору, укладеного дистанційним шляхом, протягом 14 днів з моменту його укладання (ст. II.- 3:105, ст. II.- 5:103 DCFR) [4. с. 131, 153].

З метою дотримання прозорості переддоговірної стадії електронні договори можуть укладатися з використанням конкурентних процедур, проведення яких забезпечують електронні торгові системи та електронні торговельні майданчики (спеціалізовані веб-сайти категорії B2B), функціонування та порядок здійснення договірних трансакцій за допомогою яких регулюються на законодавчому та логальному рівнях. Наприклад, товарна біржа організовує та проводить електронні біржові торги через власну електронну торгову систему згідно з законодавством України про товарні біржі та локальними актами - правилами товарної біржі.

При укладенні споживчих договорів мережа Інтернет використовується переважно як засіб комунікації, що не відображається на формі договорів, які у більшості випадків укладаються шляхом публічної електронної оферти та її прийняття споживачем через вчинення конклюдентних дій, зміст яких роз'яснено в інформаційній системі, та мають природу публічних договорів приєднання.

Електронна форма договорів також є допустимою в сфері зовнішньоекономічної діяльності, де розглядається законодавцем як

альтернатива простій письмовій формі. Так, згідно до ст. 6 ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність» зовнішньоекономічний договір (контракт) укладається суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності або його представником у простій письмовій або в *електронній формі*, якщо інше не передбачено міжнародним договором України чи законом. У разі експорту послуг (крім транспортних) зовнішньоекономічний договір (контракт) може укладатися шляхом прийняття публічної пропозиції про угоду (оферти) або шляхом обміну електронними повідомленнями, або в інший спосіб, зокрема шляхом виставлення рахунка (інвойсу), у тому числі в електронному вигляді, за надані послуги [5, Ст. 377]. Згідно до ч. 3, ч. 4 ст. 1 ЗУ «Про електронну комерцію» у разі якщо однією із сторін електронного правочину є іноземець, особа без громадянства або іноземна юридична особа, норми цього Закону застосовуються з урахуванням положень ЗУ «Про міжнародне приватне право». У той же час норми ЗУ «Про електронну комерцію» застосовуються до діяльності іноземних суб'єктів електронної комерції в частині реалізації ними товарів, виконаних робіт, надання послуг покупцям (замовникам, споживачам) на території України [1, Ст. 410], *та обходить увагою можливість надання товарів та послуг у електронній формі, відповідно виконання самого договору у віртуальному просторі, який не має георнафічних кордонів. Законодавець також не регулює питання, пов'язані з відсутністю виробу права, що має підлягати застосуванню до змісту електронного зовнішньоекономічного договору, якщо сторони самостійно не здійснили такий вибір.* У 2020 році ЗУ «Про міжнародне приватне право» було доповнено тільки колізійною нормою речового права (ст. 38 даного Закону), за якою місцезнаходженням цінних паперів, що існують в електронній формі, вважається держава місцезнаходження професійного

учасника ринків капіталу - депозитарної установи або особи, яка провадить аналогічну діяльність у такій державі [6, Ст. 422]. Утім, якщо зовнішньоекономічний договір не тільки укладається, але й виконується у віртуальному просторі, однак сторони такого договору не скористалися принципом автономії волі щодо обрання договірного статуту, виникає проблема визначення права, із яким відповідні договірні інтерент-відносини мають найбільш тісний зв'язок.

Незважаючи на полісегментарність сфери електронної комерції та визнання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, в частині виконання ним функцій держави або місцевого самоврядування, учасниками відносин у сфері електронної комерції, ЗУ «Про електронну комерцію» не поширює свою дію на правочини, якщо однією зі сторін є означені органи. Порядок укладення електронних господарських договорів за участю органів державної влади або місцевого самоврядування, регламентовано спеціальним законодавством. Так, договірно-правові засади здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави, територіальних громад та об'єднаних територіальних громад визначає ЗУ «Про публічні закупівлі». Відповідно до даного Закону для забезпечення максимальної прозорості та підзвітності процесу здійснення публічних закупівель та запобігання проявам корупції у цій сфері, публічні закупівлі здійснюються через електронну інформаційно-телекомунікаційну систему, яка дозволяє проведення закупівель, створення, розміщення, оприлюднення, обмін інформацією і документами в електронному вигляді. Електронний формат договірної взаємодії поступово перетворюється на обов'язковий також для відносин концесії. Так, Постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2021 р. № 909 встановлено, що до 1 січня 2023 р. *за рішенням концесієдавця* проведен-

ня концесійного конкурсу, конкурентного діалогу, публікація документів у процедурі прямих переговорів з орендарем державного майна, що передається в концесію, *можуть здійснюватися* з використанням електронної торгової системи, а з 1 січня 2023 року – *виключно з використанням електронної торгової системи* [7, Ст. 4499], що забезпечить прозорість проведення усіх концесійних конкурсів. Вищезначеною урядовою постановою затверджено Порядок проведення концесійного конкурсу та конкурентного діалогу в електронній торговій системі. Отже, *принцип прозорості договірних процесу та забезпечення доступу до інформації всіх учасників договірних відносин у сфері електронної комерції є одним з основних принципів правового регулювання відносин в цій царині.*

Разом з тим, вищезначений принцип діє в усиченому форматі при укладенні смарт-контрактів, що об'єктивно детерміновано технічною складовою електронно-договірної взаємодії. На доктринальному рівні відсутній уніфікований погляд на природу такого феномену, що на сторінках наукової періодики взначають як: самостійний вид договору; субсидіарну договірну конструкцію; договір з особливим (автоматизованим) способом виконання договірних зобов'язань; форму договору; доказ, що підтверджує факт укладення договору в усній формі тощо.

Смарт-контракти становлять собою електронні протоколи та/або програми, програмні коди, які підготовлені за допомогою мов програмування та дозволяють відслідковувати виконання котранктивних зобов'язань та забезпечувати автомативне стягнення штрафних санкцій за їх порушення. Незважаючи на те, що підготовка програмного коду – смарт-контракту є одним з можливих варіантів документування інформації, положення про даний вид електронних договорів не отримали законодавчої регламентації.

Між тим, ЗУ «Про електронну комерцію», крім істотних для відповідного електронного договору умов, передбачає *можливість вибору мови*, що буде використовуватися під час його укладення та виконання, *поне не містить жодних застережень щодо можливості та/або неможливості використання мов програмування.* При цьому, однією з основних вимог до оферти, у тому числі електронної, є чіткість та зрозумілість її змісту, без чого пропозиція не може вважатися офертою. При тлумаченні змісту договору, згідно до ст. 213 ЦК України та ч. 1 ст. 637 ЦК України, до уваги береться однакове для всього його змісту значення слів і понять, а також загальноприйняте у відповідній сфері договірних відносин значення термінів. Якщо таким чином неможливо з'ясування змісту окремих договірних умов, їхній зміст встановлюється шляхом порівнянням останнього зі змістом інших договірних умов, усім змістом договору, намірами сторін [2, Ст. 356]. На даний час існує понад дві з половиною тисячі мов програмування, які розділяються на мови низького й високого рівня, деякими з яких володіє обмежене коло професійних програмістів. Під час написання програмного коду неможливим є автентичне відтворення юридичних термінів і конструкцій, *що робить заважає повномасштабному кодуванню договірних домовленостей сторін.* При написанні програмного коду завжди існує ймовірність допущення програмних помилок або вірусів, що призводять до появи недостовірних даних та дефектних договірних умов. Крім того, неможливість подальшої зміни змісту договірних умов смарт-контракту або його одностороннього розірвання, а також автоматичне виконання умов договірної трансакції та здійснення розрахунків за допомогою віртуальних активів тощо, не дозволяють застосування низки традиційних засад договірного права щодо смарт-контрактів.

Серед проблемних аспектів використання смарт-контрактів фахівці з цієї проблематики визначають необхідність отримання даних, які розташовані поза блокчейном, за допомогою програм-оракулів, код яких потенційно може бути знімено, та наявну специфіку відповідальності за порушення зобов'язань зі смарт-контрактів. Якщо неналежає виконання договірних зобов'язань за смарт-контрактом пов'язано з помилкою у програмному коді, постає питання хто саме має нести відповідальність за такі програмні збої та, як наслідок, дефекти виконання. Зокрема, на доктринальному рівні існує думка про можливість застосування лише заходів позадоговірної відповідальності за програмні помилки до сторони, яка відповідала за підготовку смарт-контракту (приміром, уклала договір на створення відповідного програмного коду). Означена сторона, у свою чергу, має право звернення з регресною вимогою до розробника відповідного програмного коду про відшкодування збитків внаслідок допущених технічних помилок. З урахуванням відсутності чіткого правового поля для існування смарт-контрактів, слухним вбачаються пропозиції К. Г. Некіт, відносно доцільності використання гібридної моделі смарт-контрактів, коли частина договірних умов існують у формі програмного коду, а частина викладаються у традиційному форматі [8, с. 104]. Фактично йдеться про текстовий додаток з викладенням істотних умов договору, відсутність якого унеможлиблює вирішення можливих договірних спорів не тільки в судовому порядку, але й з застосуванням альтернативних процедур.

Сьогодні існує нагальна потреба законодавчої інституціалізації базових засад укладання та виконання смарт-контрактів та подальшого розвитку смарт-договірних забезпечення функціонування окремих ринкових сегментів, з урахуванням міжнародного досвіду використання означених договірних

конструкцій, а також рекомендацій міжнародних та національних організацій в цій сфері. Стрімке поширення використання смарт-контрактів, у тому числі в сфері міжнародного комерційного обороту, надало поштовх для підготовки Палатою цифрової комерції США відповідної «Білої книги», де надається опис 12 можливих сфер реалізації таких контрактів. До речі, вітчизняною юридичною фірмою «Астерс» у 2020 році було опубліковано Білу книгу «Смарт-контракти для нового ринку електроенергії», де проаналізовані можливості їх використання в означеному ринковому сегменті. Зокрема, для максимальної автоматизації торгівлі електроенергією пропонується створення єдиного для всього ринку електроенергії ексклюзивного блокчейну. В цій мережі учасники ринку або їхні електронні агенти зможуть створювати смарт-контракти для купівлі-продажу електроенергії, які будуть автоматично виконуватися [9, с. 3, 4]. На наш погляд, системне викладення підходів щодо смарт-договірних забезпечення різних ринкових сегментів та аналіз можливих проблем застосування смарт-контрактів з врахуванням конктерної галузевої специфіки (підготовка так званих «Білих книг»), вбачається потрібним кроком на шляху законодавчої інституціалізації смарт-контрактів.

Висновки. Особливості форми та порядку укладення електронних договорів, зумовлені цілою низкою чинників, зокрема, сегментом договірної взаємодії учасників відносин у сфері електронної комерції, видом договору, що укладається в мережі Інтернет, моделлю суб'єктного складу договірної трансакції тощо. При цьому, електронна форма правочину не є різновидом письмової форми, а електронний договір за своїми правовими наслідками не завжди прирівнюється до договору, укладеного у письмовій формі. У зв'язку із цим положення чинного законодавства України в частині

електронної форми договору (ЦК України, ГК України, ЗУ «Про електронну комерцію», ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність тощо) потребують кореляції та узгодження. Можливість не тільки укладання, але й виконання зовнішньоекономічного договору у віртуальному просторі, зумовлює необхідність законодавчого закріплення колізійних норм щодо визначення права, що має підлягати застосуванню до змісту такого договору, якщо його сторони самостійно не визначили договірний статут.

З метою забезпечення принципу прозорості договірному процесу та забезпечення доступу до інформації всіх учасників договірних відносин у сфері електронної комерції, особливості процедурно-технічних аспектів тривалої договірної співпраці суб'єктів господарювання в електронному форматі, за відсутності їх законодавчої регламентації, повинні визначатися на договірних засадах, зокрема в генеральній угоді про загальні засади електронної договірної взаємодії та режим доступу до електронних документів. При укладенні електронних договорів поза межами тривалого співробітництва сторін, такі особливості можуть встановлюватися в окремій договірній умові – застереженні про технічні аспекти договірної транзакції.

Процеси технологічної глобалізації зумовлюють проникнення сучасних цифрових технологій у всі сфери життєдіяльності, не є винятком й сфера договірних відносин. Важливим кроком на шляху правового забезпечення процесів цифровізації господарсько-договірних відносин є законодавча легалізація поняття «смарт-контракт» та внесення загальних положень про даний вид електронного договору в Господарський кодекс України та ЗУ «Про електронну комерцію».

Література:

1. Про електронну комерцію: Закон України від 3 вересня 2015 р. № 675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>.

2. Цивільний кодекс України: Закон України 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

3. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>.

4. Модельные правила европейского частного права / пер. с англ.; науч. ред. Н.Ю. Рассказова. М.: Статут, 2013. 989 с.

5. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 р. № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>.

6. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>.

7. Про порядок проведення концесійного конкурсу та конкурентного діалогу в електронній торговій системі: Постанова КМУ від 20 серпня 2021 р. № 909. URL: https://zakon-rada.gov.ua.translate.google/laws/show/909-2021-%D0%BF?_x_tr_sl=uk&_x_tr_tl=ru&_x_tr_hl=ru&_x_tr_pto=op,sc#Text

8. Некіт К. Г. Переваги та недоліки смарт-контрактів як підстав виникнення права власності. ВІСНИК НГУУ «КІП». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 3 (47) 2020. С. 101-105. URL: <http://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/229494/228501>

9. Біла книга «Смарт-контракти для нового ринку електроенергії». URL: https://www.asterslaw.com/ua/press_center/publications/smart_contracts_white_paper.

References:

1. One-commerce: Law of Ukraine of September 3, 2015 № 675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>.

2. Civil Code of Ukraine: law of Ukraine of January 16, 2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

3. on electronic documents and Electronic Document Management: Law of Ukraine No. 851-IV of May 22, 2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>.

4. Model Rules of European private law / trans. from English; science. edited by N. Yu. Rasskazov. Moscow: Charter publ., 2013, 989 P.

5. on foreign economic activity: Law of Ukraine No. 959-XII of April 16, 1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>.

6. on private international law: Law of Ukraine No. 2709-IV of June 23, 2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>.

7. on the procedure for holding the final competition and competitive dialogue in the electronic trad-

ing system: article of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 909 dated August 20, 2021. URL: https://zakon-rada.gov-ua.translate.google/laws/show/909-2021-%D0%BF?_x_tr_sl=uk&_x_tr_tl=ru&_x_tr_hl=ru&_x_tr_pto=op,sc#Text

8. Nekit K. G. advantages and disadvantages of smart contracts as grounds for the emergence of property rights. BULLETIN OF NTUU "KPI". Political science. Sociology. Right. Issue 3 (47) 2020. pp. 101-105. URL: <http://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/229494/228501>

9. White Paper "smart contracts for the new electricity market". URL: https://www.asterslaw.com/ua/press_center/publications/smart_contracts_white

Milash V. Electronic Contracts as a Legal Basis of E-commerce (Trade) in Ukraine.

The article is devoted to the study of the current state and prospects of development of legal regulation of contractual relations in the field of e-commerce, as well as coverage and analysis of several problematic issues related to the form and procedure for concluding electronic contracts. Peculiarities of the form and procedure for concluding electronic contracts are stipulated by the segment of contractual interaction between the parties in the field of e-commerce, by the type of contract concluded on the Internet, and by the model of the subject composition of the contractual transaction, etc. Due to the absence of legislative regulation of the procedural and technical aspects of contractual cooperation of economic entities in electronic format,

the author has identified the need for a general agreement on the general principles of their electronic contractual interaction and access to electronic documents or inclusion in the electronic contract reservations on technical aspects of contractual transactions. The article pays special attention to electronic agreements in the field of foreign economic activity, as well as the issue of choosing the law to be applied to the content of such an agreement, if its parties have not independently chosen a contractual charter. The legalization of the concept of "smart contract" and the introduction of general provisions on this type of electronic contract in the Commercial Code of Ukraine and in the Law "On Electronic Commerce" will help the legal support of digitalization of economic and contractual relations. The need for modernization and structural correlation of acts of economic legislation aimed at regulating contractual relations on the Internet has been highlighted in the article.

Key words: e-commerce, Internet, electronic form, electronic messages, electronic contract, network contract, smart contract.

Авторська довідка:

Мілаш Вікторія Сергіївна – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри господарського права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Стаття надійшла до редакції: 11 травня 2022 р.